

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Sambet'a, Fieia una data pe septimana, — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. v. a. Pentru tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 40 doidlecari, or 3 galbini mon. sunatória. Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari séu mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiecare publicare. Fara depunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicari.

Nr. 115.

Brasiovu, 7. Decembre 1863.

Anulu XXVI.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Dela senatulu imperialu.

Vien'a, 10. Dec. (Desbateri de mare insemnate in cas'a deputatiloru.) Siedintiele din 7. si 9. Dec. sunt nu numai pentru imperiulu intregu, ci si mai vertosu si mai de aproape pentru asia numitele tieri ale corónei unguresci, adeca Ungari'a, Transilvani'a, Croati'a cu Slavoni'a de o importantia atatu de afundu taitoare in vieti'a politica a aceluor tieri, pre catu aceea si decumu nu se póte de judeca numai din scurtele extracte, care se vediura in diurnalele capitalei din 8 si de astadi.

In acelea doua dile 'si detera in capu din nou doua principii politice mari, centralismulu si autonomi'a, prin urmare doua partite formate aici din capulu locului, adeca din a. 1861; apoi totu cu acea ocaziune se dete pe fačia si ruptur'a politica dintre cei 26 deputati ardeleni, carea pana aci erá coperita cu unu vélu cumu amu dice, moralu, pentrucá se nu o póta vedé lumea din afara; voiu adeca se dicu, ruptur'a intre ardelenii centralisti si ardelenii autonomisti.

Presupunendu, ca abia cativa cetitori ai Gazetei voru avé siedintiele stenografice din 7. si 9. tiparite pe largu cu tóte cuventarile si dorindu se aruncu óresi-cáre lumina preste acésta cestiune vitala, iti insemnu dtale urmatórele:

Statulu cestiunii este ca: dupa-ce prin diploma si patenta tieriloru tienatóre de corón'a unguresca le este garantata autonomi'a in justitia, in administratiunea politica, in instructiunea publica etc., voindu acelea tieri a se reorganisa, spesele recerute spre punerea in activitate a organismului cine se le dè? Senatulu imperialu cu imperatulu Austriei, séu respectiv'a dieta cu regele tierii?

Dupa patenta acestu dreptu alu votarii bugetului ilu are numai parlamentulu imperiului.

Déca inse parlamentulu nu va voi a vota sum'a intrég'a pe care o cere bútare tíera? Atunci acésta nu'si va potea organisa justiti'a neci administratiunea, neci celelalte dupa dor'nti'a sa; prin urmare autonomi'a ei devine umbra, devine o amagire. Acestu casu s'a ivitu de nou inainte cu 4 septemani in comisiunea financiála cu ocaziunea defigerii bugetului Croatiei, candu doi consiliari reprezentantiei cancelariei croate fiindu fačia isi aparara autonomi'a tierii cu barbatia. Din acelu momentu era de prevediutu, ca mai curendu séu mai tardiu conflictulu intre centralisti si autonomisti va sparge pe facia. Unii dintre deputatii ardeleni, eara anume Baritiu se incercara de atunci de cateva ori a mediuloci óresi-care cointielegeri intre ai nostrii, pentrucá candu va veni la frangerea panii se stè toti a unu principiu. Nu a fostu cu putintia, pentruca aproape diumetate insi se silia a esi din calea acestei cestiuni, a o evita, a tacé despre ea. Indesiertu li se lica, ca ea ne va nabusi neprovoeata de noi.

Eata ca in 7. vinu la ordinea dilei bugetele Ungariei si Transilvaniei. In acea óra Baritiu, sciindu, ca ai nostrii nu au statu cá se se invoiesca la o pa-

rere óre-care si dorindu a delatura numai astadata conflictulu, vine la ide'a, cá se mai propuna din nou casei acea motiune a sectiunii financiale*) respinsa de comisiunea financiála in a. trecutulu, cá bugetele numite se se primésca fara desbateri, in cifrele loru totale, fara a sterge din ele nimicu.

Motiunea lui B. avu in casa cteptulu celú are ap'a ghietiósá preste corpurile organice de sange caldurosu. Tocm'a pentru acést'a inse ea cadiu, trantita de toti chiaru si de ardeleni. Ea trebuea se cada, pentruca centralistii indata vediura in aceea si o precautiune luata totudeodata in favórea autonomiei, si nu o pótea suferi. Ati observatu inse din diurnale, ca cas'a, carea respinse in thesi acea motiune, indata in minutele urmatóre o priimi prin fapt'a s'a, ca priimi bugetulu Ungariei fara picu de desbateri.

Marti in 8. a fostu serbatóre catolica, prin urmare feria; ómenii avura timpulu de a se reculege. Mercuri veni la ordine bugetulu Croatiei. Acumu ulcórea atinsa de luni cu lantiet'a sparse din tóte partile, eara dupa curatirea ei se vediu aprig'a contradicere ce se afla intre doi articuli ai patentei si carii astépta complanare, coregere prin potestatile legislative impreunate. Acumu si numai acumu se desteptara si unii ómeni si se cunoscura mai bine unii pe altii cu privire la capacitatea politica. Autonomistii cadiura, te asiguratu inse, ca de si lupt'a de altumintrea decurse fórte nobilu si intre terminii bune cuviintie, totusi centralistii inca o simtu durerosu, pentruca ei stravedu mai departe la consecintiele aceleia si stravedu cu atatu mai ageru, cu catu au intre ai sei multe capacitati eminente, care ar' face onóre la ori-ce parlamentu. De alta parte trebue se'ti spunu, ca ei de alalta-eri incóce se folosescu asupra autonomistiloru de o arma, pe care le a datu-o insii ardelenii in mana cu ocaziunea desbaterii bugetului loru cu aceea, ca au cerutu dela imperiu, dela statu, eara nu din cas'a tierii loru, sume de bani pentru clerurile si scólele loru, fara a respica, déca ei le ceru acestea numai cá unu ajutoriu trecatoru (als einmalige Unterstützung), cá si cumu ar cere dela ori-cine o mila fara neci o conditiune, séu cá dotatiune formala (Dotation), in care casu parlamentulu inca ar avé dreptulu de a pune conditiuni. Deci din acésta cauza mai a séra se dicea in óresi-care cercuri:

„Ce felu de autonomisti sunt ardelenii? Candu s'a votatu bugetulu loru, au venitu de au cersitu dela statu sute si mii, care firesce li se potu dá séu denega; eara candu la bugetulu Croatiei denéga parlamentulu acelasu dreptulu de a vota séu a denega óresi-care sume? Ce logica, ce consciintia, ce confusiune de idei este acésta etc. etc.?”

Din aceste cauze mie'mi sémana, ca din tóte cate au cerutu Eppu Siagun'a si canoniculu Negrutiu, nu voru capata nimicu, pentruca parlamentulu séu le va pune óresi-care conditiuni compromitetóre de autonomi'a besericesca, pentru care suntemu cu atat'a jalusia (Eifersucht), in catu se nu le póta priimi, séu ca ii va

*) Comisiunea financiála e impartita in cinci sectiuni, fiecare cu specialitatile sale, care apoi la timpulu se aduna in plenu. —

indirepta simplu la fondulu tierii nóstre, cá se céra din acela dela diet'a ardeléna, eara acésta ou atatu mai vertosu, cu catu te potu asigura, ca multu in o luna de dile se va tramite dela regimu la dieta unu bugetu formalu nu numai pentru fondulu urbarialu, ci si pentru celu provincialu spre cercetare si dispunere mai departe. —

— Cá de incheiere am a'ti obseiva, ca de altumintrea deputatii nostri romani si sasi personaluminte se au bine unii cu altii, pentruca aici invatiamu a ne respecta opiniunile polítice, déca nu voimu a ne face de risulu lumii, eara nu cá in diet'a nóstra. — B.

In siedinti'a 56 se pertracta contributiunea de consumu, timbru si alte tacse timbrale fara multe desbateri.

Siedinti'a 57 din 7. Dec. e pentru noi memorabila, fiindu ca in ea s'a propusu reportulu comit. de financia privitoriu la cancelari'a ungara.

D. Baritiu iea cuventu si face propunere, cá bugetulu cancelariei ungare in tóte positiunile lui se se primésca fara neci o desbatere, (opunere in stanga!) spre a'si intemeié propunerea se provóca la celea pertractate asupr'a bugetului in an. 1862. Candu face elu acésta propunere, nu o face, dice, cá cumu n'ar' cuteza a se uitá dreptu in fačia asia numitei intrebatiuni unguresci, pentruca elu si patriotii lui sunt dati cu ea, si spera, ca in scurtu va si veni la resolvare si acésta cu atatu mai vertosu, ca elu nu vede aci alta, decatu o rancóre dela doi frati pe diumetate. Pentrucá resolvarea se se inainteze, poporimea Ungariei pretinde unu programu determinatu si precisu din partea resp. ministeriu responsabilu, ad. din partea cancelariei de curte. Poporulu in Ungari'a intréba tocma asia de bine, cumu a intrebatu elu inainte de unu anu si la noi: „Mit akar Ó Felsége Kormánya?“ (Ce vré guvernulu Mai. Sale? Déca se va face acésta, atunci si resolvarea se va efectua mai usioru (nu se sprijinesce pe de adiunsu.)

Asia se pasiesce la votare asupra positiunilor singurite, si se primescu tóte fara desbatere: Spesele statului cu 13 mil. 592,052 fl. si recerinti'a suplinitória cu 31,035 fl. si acoperirea cu 519,299 fl.

Se pasiesce mai incolo la bugetulu cancelariei Ardealului; reportoriu e bar. Ingram. Bugetulu pentru cancelari'a de curte a Ardealului in suma totala se pune la 3,799,205 fl. si anumitu pentru conducerea centrala 183,279 fl., spesele dietei 100,000 fl., administratiunea politica 1,101,487 fl., cladirea drumurilor 587,764 fl., cultu 124,859 fl., fundatiuni pentru institute de invatiamentu 147,963, administratiunea dreptatii 760,077 fl., gendarmeri'a 528,667 fl.

D. Puscariu la positiunea cladirea drumurilor iea cuventulu si 'si arata parerea de reu, cumuca si din suma proiect. reg. s'a stersu suma de 39,461 fl., aléga, ca tier'a e mai seraca de drumuri decatu care alta din Austri'a si de acea subtragerea acésta e cu dauna; si v.-canc. bar. Reichenstein inca vorbesce in contra stergerei de 39,461 fl. facuta de comisinne din sum'a ce se afla in proiect. reg. (Cuventurile nu ne venira in diurnal Vienei, decatu extracte scurte, mai cá si telegr. publicatu.) La tit. „fundatiunii si ajutore pentru scopulu cultului“ se scóla canonicu Negrutiu si descriindu lips'a cea mare, care domina intre preotii gr.-catol. propune a se aplacida o suma ajutatoare de 30 mii fior. pentru preotime fara eschiderea protopopiloru, cari sunt siliti prin lucrulu maniloru si sudórea feciei a'si ajuta la trainulu vietiei. Dep. Steffens propune, cá obiectulu acesta se se concréda comisiunei de financia spre a'si da reportu, ceea ce se si primi.

Zimmermann sustiene propusetiunea lui Negrutiu de temeinica, in principiu inse se dechiara in contra, de a se face unu conclusu definitivu asupra punctului acestui'a, chiar' si candu elu ar' veni de pe banc'a ministeriala.

Popea descrie intocma trist'a stare a preotimei gr.-or. si cere cá anticipatiunea de 25,000 fl. aplacidata de Mai. S'a se se redice la 60,000 fl. Se da asemenea la comisiune.

La tit. „Aduose din partea statului la institute de crecere“ propune, canon. Negrutiu imbunarea salarielor invatiatoriloru din Blasiu (intr'unele diurnale se afla, ca a cerutu numai 635 fl. pentru scól'a noim. din Blasiu.)

Grois nu se invoiesce cu aceste propuneri din punctulu, ca ele se tienu de competinti'a confesiuniloru si a dietei; Reichenstein espune starea fondului scóleloru normale.

Zimmermann resfrange observatiunile lui Grois, si dice, ca comisiunea financia la sen. imp. e competenta in caus'a acésta, se primesce, (centralistu.)

La rubric'a „Fundatiuni si adause la scopulu instrutiunii“ Popea vorbesce despre relatiunile academiiloru de drepturi din Clusiu si Sabiiu, intonandu, cumuca in viét'a constitutionala a Ardealului nationalitatea si confesiunea au o influintia predominanta; mai incolo constatédia, cumuca academi'a de dreptari din Sabiiu are unu caracteru specialu germanu, ear' ceea din Clusiu unu caracteru ungurescu, si fara a face vreo propusetiune vorbesce pentru redicarea si a unei academii nationale romane séu se se contopésca celelalte doua academii din Clusiu si Sabiiu intr'una paritetica.

C. Negrutiu mai propune, cá se se aplacidese si pentru redicarea si sustienerea unui institutu pedagogicu in Blasiu o suma anualá de 3000 fl.

Zimmermann earasi propune, cá se se tramita si acésta la comisiunea financia.

Recerinti'a pentru Ardealu de 3 mil. 799,205 si acoperirea cu 91,076 fl. dupa propunerea comisunei se primescu.

La 3 óre se fini siedinti'a, facunduse observatiuni, cumuca neaflanduse neci unu ministru pe banc'a ministeriala, n'ar' fi cu cale a pertractá vreunu obiectu in nefinti'a de facia a vre unui ministru.

Autonomia!

Siedinti'a 58 din 9. Dec. „Bugetulu cancelariei Croatiei si Slavonii“ au facutu desbateri acestei siedintie in cas'a deputatiloru infocate si interesante din punctulu de vedere alu luptei centralistiloru cu autonomistii si anume la postulu: „administrarea justitiei“ propune Dr. Tschek, cá o stergere de 52,508 fl. repusa din partea com. financ. se se sustiena stérta, si 'si spriginesce propunerea, tragundu o paralela statistica intre spesele administratiunei in Croati'a si Slavoni'a si intre celea ale celoru-alalte tieri din monarchia, cu deosebire ale Ardealului si Ungariei, de unde deduce, cumuca Croati'a si Slavoni'a, atatu cu privire la numerulu functionariloru, catu si la salariile loru sunt neasemenatu de multu favorisate (propunerea se sustiene de multi.)

Grois: In sensulu diplomei din Oct., negótiale justitiei in tierile de dincóce de Lait'a, se tienu de cerculu activitatiei sen. imp. angustu, ear' dincolo de Lait'a, se tienu de cerculu activitatiei dietelor. Elu crede, cumuca si in remnulu Croati'a administrati'a justitiei de si numai provisoriu, totusi s'a organizatu, si fiindu organizatiunea efeptuita, nu i se potu sterge spesele necesarie, ca-ce altufeliu autonomi'a negótiiloru justitiarie odata garantata ar trebui se suferi. Pana candu dar' Croati'a 'si platesce contributiunile in cas'a statului e si indreptatita (steng'a si centrulu: Oho!) a'si pretinde tóte sumele de lipsa impreunate cu portarea negótiiloru justitiei tieriei dupa autonomi'a asigurata prin diploma si patenta, tocm'a asia dupa cumu se pretindu si din partea provincior de dincóce de Lait'a si propune, cá se nu se stérta sum'a numita. (Bravo! in drépt'a.)

Binder (ardelenu): Cá nu cumuva cineva se fia de parere, cumuca opiniunile respicate de antevorbitoru sunt convingerea tuturoru deputat. ardeleni (Bravo! in stenga), dicu, ca in celea ce vorbi dep. Grois se respica o opiniune ou totulu singulara despre constitutiunea imperiului (fórté bine); i se pare, ca definitiunea despre autonomi'a tieriloru, cumu se afla ea in patent'a din Febr., nu e prea fericita. Elu inse nu e de parere, ca s'ar fi cuvenitu a da tieriloru tienetóre de unu statu organicu unele obiecte in singur'a loru autonomia (fórté bine! in stanga) Elu e de parere, cá administratiunea politica si de dreptate si in tierile de dincolo de Lait'a se se defiga in principiu in sen. imp. comunu, déca vremu se devenimu la unu resultatu bunu. Parerea dep. Grois nu e buna neci in sensulu in care constitutiunea imperiala intielege autonomi'a. Mai antaiu ne-amu poté intrebá: cumu? pentru-ce venimu, cá se pertractamu bugetulu in senat. imp. (Bravo! fórté bine!) Sum'a respectiva s'aru poté simplu pune pe calea administratiunei. Déca dep. Grois se provóca la aceea, ca reprezentanti'a imperiala ar' avé atunci a aplacidá bugetulu pentru justiti'a si administratiunea politica a tieriloru dincolo de Lait'a, atunci elu a uitatu, cumuca sen. imp. sterge sume si in bugetulu pentru justiti'a si administratiunea politica a acestoru tieri (fórté bine! bravo! in stanga). Senatul intregritu e dara indreptatitu, chiamatu si obligatu a esaminá cifrele, cari póte se ceru pentru vreunu ramu alu administratiunei unei tieri intr'o suma peste mesura, si a sterge din sumi (Bravo infocate in stanga.)

Grois: Déca in cas'a acésta la sumele, care sunt a se intrebuintiá la negótiile interne ale unei tieri, si pe calea legislatiunei tieriei resp. s'au fipsatu odata, se mai póte face si alta sutragere, atunci e pace de autonomi'a tieriloru. Dupa

parerea lui in toate negótiile acelea, cari se tienu de trebile interne ale tieriloru, e chiamata diet'a resp. a votá o lege si acésta a o asterne Mai. Sale imperatului spre sanctionare. — Déca Mai. S'a a datu sanctionarea, atunci cifrele, care stau in legatura cu esecutarea legii si oare de Mai. S'a sunt in lege aprobate, trebuie se se bage in bugetulu generalu, cá se se póta tiené in evidentiá, neci desumu inse, pentru aceea, cá din cifrele acestea se se póta face vreo subtragere. Déca se subtragu mediulócele de lipsa spre a esecutá o lege sanctionata de Mai. S'a privitóre la negótiile interne ale tierii: atunci in ce mai sustá autonomi'a data in diplomu din Oct. precumu si in patent'a din Febr.? Oratorulu declara, cumca nu se tiene chiamatu a sterge neci macar' unu denariu in trebile sen. angustu, déca cu acelea se afla impreunate spese, si déca acéstea spese sunt pe calea legislatiunei asiediate si de Mai. S'a aplacitate. Unu dreptu cá acesta si'lu aroga densulu numai in negótiile asia numite comune.

Dep. Zimmernann: Dupa-ce lauda ingrijirea de o regulata administratiune politica si judeciaria dincóce de Lait'a si atinge, ca administrati'a in Croati'a in periodulu, candu nu erá form'a constitutionala in activitate, n'ar' fi fostu pentru aceea mai rea, ca conducatorii somitateloru, ce erá ceea cesu si supremii comiti de acumu, n'au fostu pusi in bugetu cu cate 4—5 mii fiorini, trece la intrebatiunea competintiei si dice, cumuca diplom'a din Oct. preliminariele spseloru de statu, care trebuie se se pórté din finciale generale ale imperiului, le-a pusu in competinti'a reprezentantiei imperiale generale; apoi dóra nu vomu tiené, cumuca reprezentanti'a generala a imperiului are singur'a chiamare, cá se i se cetésca cifrele inainte si resolvirea problemei sale se o intreprinda numai cu cele patru operatii de aritmetica cu nr. numite (Bravo!) pentruca, candu ar' fi acésta asia, atuncea parlamentulu s'aru degrada la o camera de computuri (Bravo!) Déca crede cineva, ca afla in diplom'a din Oct., cumuca tierile singurite au dreptulu a pretinde pe sootél'a fincieloru imperiale numai cifrele, care le placu loru, atunci se póte, ca venimu acolo. cá in urma suptu tit. de „dotatiuni necesarie“ pentruadministratiunea autonoma provinciala se se pretinda din finciale imperiului o cifra mai mare decatu se contribue in fapta la aceleasi cu contributiunea dirépta si nedi-répta. Din temeiurile acestea se declara pentru subtragerea propusa de D. Taschek.

Dep. Alduleanu: Trebuie se'mi esprimu parerea de reu, ca earasi viu in neplacuta pusetiunedé de a me intórcé la acea opiniune, pre care fu-i asia de liberu a o exprimá la desbaterea despre consiliulu de instructiune. Dara nu potu, cá se nu ieau cuventulu, spre a dovedi opiniunei publice de dincolo de Lait'a, ca nu amu aceeasi opiniune despre autonomi'a tieriloru corónei unguresci, cumu au definit'o onoratii Domni colegi ai mei, deputatii transilvaneni Zimmermann si Binder.

Dupa pareerea mea bas'a competintiei cerculului de activitate alu sen. imp. precumu si alu dieteloru de dincolo de Lait'a este pré-in. diplom'a imp din Oct. In aceasta diploma inse, organisarea si administrarea este espresu avisata la cerculu de activitate alu dieteloru de tíera.

Organisarea justitiei asi'ara sta in strinsa legatura cu bugetulu statului

Ce se intielege sub organisatiunea justitiei?

Eu credu, Domnii mei, ca de vrea cineva se organizeze justiti'a, apoi nu o póte organisa fara a defige totudeodata si statulu salaríalu. Statulu salaríalu este partea cea mai ponderósa a organisatiunei de justitia si dupa opiniunea mea este de a se privi cá accidenti'a lucrului principalu, adeca alu organisatiunei de justitia, si se tiene de cerculu de activitate alu acelu'a, care este competentu, de a decide in modu legislatoricu despre lucrulu principalu, adeca despre organisatiunea justitiei.

Cea-ce se atinge de Croati'a, apoi nu este la indoiéla, ca se numera intre acele tieri, cari se tienu de coron'a unguresca.

Croatiiei 'i s'a restituitu vechea ei constitutiune, dupa cumu s'a demonstratu destulu de fundatu de catra organele regimului. Dupa conceptulu meu de autonomi'a, in constitutiunea ei nu se póte schimbá nimic'a almintrelea, de catu pre calea legislatiunei croate

Diet'a croata in legatura cu coron'a este chiamata a face schimbari in acestu organismu, si cu schimbarea organismului ne aparatu ar' fi legata si schimbarea statului salaríalu, in care casu de siguru s'ar poté face óresicari economicari.

Deci eu cugetu, ca si de aceea ar' fi fostu fórté eu scopu,

ba, inca asi dice, ca si prudinte, déca din partea contrari'a nu s'ar' fi datu privilegiu la desbaterea déspre bugetulu unei provincie, pre care suntemu chiamati a o castigá pentru constitutiunea imperiului, si pre acésta avemu onóre a o representá aicea), si care nu este representata aicea din caus'a unor eventualitati, la cari nu suntu de vina numai unele persóne. (Bravo in drept'a).

Ar' fi fostu fórté intieptiesce si cu sepu, o repetezu, a se tractá si cu acestu bugetu, asia, cumu s'a facutu in siedinti'a de eri, candu s'a desbatutu si ficsatu bugetulu pentru regatulu Ungari'a.

Deci eu cugetu, ca amu trebui se nu modificamu si se nu subtragemu din o parte intregitória a administratiunei de justitia, adeca din statulu salaríalu.

Airmarile exprimate de Dlu consiliariu de curte Taschek, asemenandu salaríale din Transilvani'a cu cele din Croati'a, sunt drepte, si eu sunt unu partinitoriu alu sistemii de economisare, dar' cugetu, ca acést'a n'ar' trebui pusa in lucrare cu sucrificarea principiului, pre care baséza autonomi'a tieriloru, deacea nu aicea, ci pe calea legislatiunei constitutionale a tieriloru respective (a Transilvaniei si Croatiei).

Dar' Dlu consiliariu de curte concede' insusi, ca reprezentantele regimului are dreptu, candu, dice, ca amplotatii, cari isi au deja salaríale loru, nu le ar' poté perde, decatu pre calea vacantieloru.

Chiar' de ace'a. dupa parerea mea, ar' fi eu necuviintia, ba potu dice, cu nedreptu, de a mioi pentru anulu 1864 salaríale amplotatiloru, cari fungésa.

Surogatulu propusu de Dlu consiliariu de curte Taschek, cá adeca tier'a se acopere din mediulócele ei proprii subtragundulu propusu, dupa parerea mea este nebasatu, de órece administratiunea justitiei provede servitii de statu, eara nu servitii in trebile tierii. Din aceste temeiuri asi recomandá inaltei case, se primesca propunerile comisiunei.

Amu se mai reviu numai la observatiunea Dlui consiliariu de curte Zimmermann, ca adeca senatulu imperialu ar' deveni o camera de computu. Despre acést'a trebuie se me indoiescu tare, de órece trebile comune, enumerate in diplom'a de Octombre, aceste obiecte fórté ponderóse, ad. bugetele ministerieloru de resbelu, de finantia, de esterne, si de comerciu la tóta intemplantia se tienu de cerculu de activitate alu inaltulu senatu imperialu, unu atare cercu de activitate inse nu se pre afla la camere de computu.

Firece, ca este dreptu, ca unitatea imperiului ar' prosperá mai multu, déca parerea Dlui consiliariu de curte ar' avé valóre, de órece atunci su titulu de finantie s'ar' poté trage tóta trebile provinciale, cari ar' privi erariulu, in cerculu de activitate alu representatiunei imperiale, prin urmare si administratiunea de justitia, dar' dupa sensulu documenteloru de constitutiune si cu deosebire alu diplomei de Octomvre, acésta in tempulu de facia se póte face numai cu cea mai evidenta vatemare a principiiloru depuse in acele.

Se póte afirma, ca acele dóue documente de statu nu sunt destulu de chiare in privinti'a competintiei senatului imperialu, dar' dupa parerea mea diplom'a cuprinde decisiuni cu totulu chiare despre autonomi'a tieriloru de dincolo de Lait'a, caror'a s'a restituitu vechi'a loru constitutiune, afara de acele parti, cari se tienu de trebile imperiului, prin urmare si autonomi'a justitiei; deca din asta causa cerculu de activitate alu senatului imperialu ar' fi póte mai neperfectu, elu totusi este, de si stirbitu, amesuratu constitutiunei in sensulu diplomei de Octomvre.

Schuler Libloy. Cestiunea de competintia suferé in tóta intemplantia de o contradictiune, care diace in insasi constitutiune. Constitutiunea imperiale, trebuie se marturisimu, ca are lacune esentiale; ea s'a nascutu intr'unu tempu de pripire resturnatória, candu nu veniá omului in minte, a impacá relele credite din vécurile de mai inainte cu pretensiunile spiritului tempului nou; autonomi'a tieriloru de coron'e mai inainte pomenite se radima mai vertosu pe cercuri de jurisdictiune privilegiata, oare ducéa o viétia singulara separata. Fundamentele, care apará autonomi'a mai dinainte, (cerculu jurisdictiunii nobilitarie cu indreptatirea s'a deosebita, si cu propria contributiune) au cadíutu, inse creatiunea, care a esitu din acestea institutiuni a remasu. Déca se pune cineva pe acelu punctu de vedere alu autonomiei, atunci trebuie se ne re'ntórcemu la secolele de mai inainte, si instati'a de atunci nu se va poté neci de cumu uni cu celelalte principia ale vietiei constitutionale, déca nu cumuva se va tiermuuri autonomi'a singuru numai la negótiile comunale.(?) In fine spre a incungiurá conflictele dá consiliu, cá guvernulu se propuna unu bugetu normalu dupa

o mesura egala si tierile ou autonomi'a se'si capete o influin-tia de asiu aduce, la valóre, stà pe lenga Dr. Tasohek.

Zimmermann: Deput. Alduleanu erá de opiniune, cumuca speșele pentru iurisdicțiune nu se tienu de trebele tier-rei, pentruca iurisdicțiunea e treb'a statului, dar' neci speșele pentru iurisdicțiuni nu se potu aduna prin adause provinciale, prin urmare elu constatésa, ca dupa cumu vorbi dep. Rieger, totu ce se tiene de statu, depinde numai dela apla-cidarea sen. imperialu. Incatu privesce intocmirea iurisdicțiu-nei mai afla cu cale a adauge; cumuca intr'unu statu germanu federatu, adeca in Jena se afla nnu tribunalu supr. de apela-tiune, care nu e numai pentru m. d. Sachsen-Waimar-Eisen-ach (de 66 mile patrute) judeciu supr. de apelatiune, ci si pentru mai multe si ad. nu numai pentru provincie autonóme, ci si pentru state suverane germane (auditi!) si fiinduca aici se pune asia mare pretiu pe iustitia, din vr'o 11 tieri, cari stau suptu tribunalulu de apelatiune in Jena nu se afla unu astufeliu de strigatu durerosu, cumu s'a auditu din tierile din-colo de Lait'a (Bravo!) Dupa alti vreo trei vorbitori se fi-nesce acestu discursu despre autonomia cu stergerea numitei sume, dupa acea vinu la ordine postulu „gendarmeriei“ „bu-getulu pensiunilor“, a marcerei argintarielor scl. fara des-bateri. —

Ceva despre tribunalulu supremu.

Cá respnsu la observatiunile lui „H. Ztg. ver. mit dem Sieb. Boten“ avemu de a insemná urmatórele:

In Nr. 111 alu „Gazetei Transilvaniei“ n'amu atacatu pre „H. Z.“ pentru ca a propusu, se se estinda earasi acti-vitatea tribunalulu supremu din Vien'a si asupr'a Tranniei, ci rumai am resfrantu cu indignatiune incriminarile odióse, de care obicnuesce a se folosi acelu diurnalu in contr'a Ro-maniloru.

De este vorb'a de reformarea judecatorielor, apoi ar' fi trebuitu se se incépa din fundamentu cu reform'a, dela in-stantie inferiori; nece unu omu cu minte nu incepe astadi dela coperisiu. Dar' si in casu de reformare, cu ce ne garan-téza „H. Z.“, ca instantiile inferiori voru fi totu asia de im-partiale cá si tribunalulu supremu?

Romanii au tóta caus'a a starui pre lenga tribunalulu su-premu in Transilvani'a, pana nu voru vedé garantata o ius-titia impartiala in instantiile inferiori.

CHRONICA ESTERNA.

Bucuresci in 12. Dec. 1863. Proiectulu de respnsu la discursulu tronulu fù unu nou si veninosu atacu, nu nu-mai in contra guvernului, ci si mai vertosu in contr'a persó-nei Principelui. Indesiarta e tóta prefacerea: Coalitiunea a aruncatu manusi'a in anulu trecut; — ea nu fù redicata, gra-tia patriotismului si indelunga rabdarei séu longinimitatei lui Alesandru Joanu! Coalitiunea o arunca din nou in anulu ac-est'a, cu impregiurarea, care maiesce recaderea in gresiéla. „Si noi, dice ea, deplangemu conflictulu!..“ — Si ea ilu re-animédia, ilu interita fórte. —

„Conflictulu, adauge ea, nu este nascutu din pasiuni, cumu diceti voi; elu e nascutu din inderetnici'a v ó s t r a de a nu recunósce drepturile adunarei si prescrierile con-ventiunei. — Voi ati violatu legile, voi ati sleitu averile pu-blice scl. . . Nu, Mari'a Ta, nu, nu este acesta modulu, cu care se potu consolida tinerele nóstre institutiunile!“ Eaca sensulu a d e v e r a t u alu paragrafului antaiu. — Ce cugeta dara acei energici si generosi patrioti, cari vinu a imputá mai multu ori mai pucinu directu Principelui, ca nu au sanc-tionatu legile neposibile, de acelea spre esemplu, cá si legea rurala, votata prin oligarchi'a boierésca, in folosulu oligar-chiei boieresci, si a pagubirei celor patru milióne de tierani; ce cugeta acei legislatori, cari pretindu, ca principele violédia conventiunea, pentruca elu refusá de a sancționá acestu factu totu asia de neconstitutionalu cá si supremati'a seculara a o-ligarchiei patriciane, pesté o clasa de ómeni devotati la totu felulu de supneri; — cari imputa in fine Principelui, ca nu consolidéza institutiunile nóstre tinere, in vreme ce ei nu au avutu neci-odat altu cugetu, decatu acél'a de a pune pedeca la tóte institutiunile noue si de ale opri sborulu lor. Au uitatu, dieu ei, certele trecute; si eata, ca atribue causele a-

cestoru certe guvernului si Principelui, — cá candu Romani'a si Europ'a nu ar' fi sciutu, ca conventiunea a fostu, din diu'a cea d'antaia obiectulu toturoru antipatielor lor, tienta totu-roru atacurilor lor, si ca caus'a principala a acestoru certe e ea insasi!

Si apoi, care este aceea demintire straina, opusa discor-sului de deschidere: „M-Vóstra, Principe, diceti, ca poterile ne incuragédia, si imp. Napoleonu III. declara corporiloru le-gislative, ca cercarea facuta n'a reusitu in Romani'a!“

Cumuca acést'a cercare a reesitu or nu, impedece acé-st'a simpatie imperatului? si Napoleonu III. nu ne da elu óre o noua dovada de aceste simpatie, candu adauge chiar' cu acést'a ocaziune: „Noi damu a ne intielége cu Pórt'a si cu poterile garante, spre a usiurá reformele necesarie!“ Óre propusetiunea acésta nu este destulu de favorítoria Roma-niei??

In fine eata o adunare, care nu au sciutu se'si gasésca tempu, **in 4 Iuni**, de a votá bugetulu, si care vine apoi se impute Principelui, ca a intrebuintiatu mediulócele credi-telor scl., spre a ingriji de trebuintiele statului! — Ar' fi fostu póte mai constitutionalu, cá guvernulu Principelui se lase tóte servitiurile publice in manile unei sorti órbe si se declare tiér'a in stare de falimentare inaintea tieriei?! — Fara indoiéla acésta ar' fi fostu dorinti'a, visulu de auru alu coa-litiunei. Inse ea si a gasitu cu cine se discurga, ér' Princi-pele si a adusu aminte de proverbiulu vechiu:

„Salus populi suprema lex esto!“

Asiadara, acesti Domni din coalitiune, cari au votatu fru-mosu si bine refusulu impositelor (ceea-ce e fórte cu minte, si constitutionalu, dupa cumu se scie) nu-i érta Principelui Alesandru Joanu, ca au aflatu tiér'a mai aplecata inspiratiu-niloru patriotismului decatu nesuintieloru partidei retrograde.

Se ne oprimu aci. — Acestea sunt pré deadiunsupre a poté apretiá simtiemintele pacifice si reconciliatórie ale coali-tiunei; — destulu spre a aretá, ca ea nu are altu scopu, de-catu a impedece mersulu afaceriloru si ca ea s'a constituatu cá unu elementu in adeveru revolutionariu (!)

(— Ne-amu bucura, candu am vedé, ca elementele din coalitiune cele nationale si patriotice se desamagescu; si trebue se se desamagésca indata ce se voru otari a postpune inte-resele oligarchice intereselor patriei si natiunei romane, care striga ragusita: Concordia! ea eacca furtunile se apropia! si indata ce voru cugeta, ca strainii vreau se ne suia pana pe rupea tarpea, de unde, apoi se le fia usioru a ne da statulu si natiunea preste capu in abisulu mortii politice!!! Inca nu e tardiu, dechiditive ochii barbatiloru, déca sunteti nationali si patriotici, si dovediti abnegarea pentru viitoriu: Tóte pen-tru natiune, si nemica pentru voi! -- R.)

— Dela Danimaro'a se scria, ca Regele prin proclamu chiamá toti soldatii facultati suptu arme pentru binele, onórea si securitatea monarchiei. — Regele Scandinaviei a decretatu a alergá cu ajutoriu Danimarcei.

In Veneti'a se recrutédia prin comisari ascunsi voluntiri pentru Itali'a. Senatul francesu sprijinesce congresulu.

37057-1863.

Concursu.

La institutu politechnicu r. din Vien'a au devenitu vacante doue stipendiuri de 2100 fl. pe anu, aplacitate din fundulu comerciale ardelenescu. Spre conferirea stipendiurilor acestora se escrie prin aceasta concursu, cu acelu adausu, cá competitorii cererile lor bine documentate se le substérna pana in 13 Ianuariu 1864 prin autoritatile competenti la a-cestu guberniu, accludiendu cereriloru sale si unu reversu, in poterea carui'a se obléga, ca in casu ce ar castigá acelu sti-pendiú, dupa finirea cursului respectivu voru servi in Ardélu séu voru plati indereptu stipendiulu.

Sabiiu, 2. Dec. 1863.

2-3

Din guberniulu reg. alu Ardélului.

Cursurile la bursa in 18. Decembre 1863 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 72 cr. v. a
Augsburg	—	—	119 „ — „
London	—	—	118 „ 75 „
Imprumutulu nationalu	—	—	79 „ 75 „
Obligatiile metalice vechi de 5 0/0	—	—	72 „ 65 „
Actiile bancului	—	—	785 „ — „
„ creditului	—	—	183 „ 80 „

Obligatii desarcinarii pamentului in 16. Noembre 1863:

Bani 72-50 — — Marfa 73 —

Redactoru respndietoru

JACOBU MURESIANU.

Editiunea: Cu tipariulu lui

JOANNE GÖTT.